

SYMBOLAE EUROPÆAE

POLITECHNIKA KOSZALIŃSKA

SYMBOLAE EUROPAEAE

STUDIA HUMANISTYCZNE
POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ

nr 8

Filozofia, historia, język i literatura, nauki o polityce

KOSZALIN 2015

ISSN 1896-8945

Komitety Redakcyjny
Bolesław Andrzejewski (przewodniczący)
Zbigniew Danielewicz
Małgorzata Sikora-Gaca (sekretarz)

Redaktor statystyczny
Urszula Kosowska

Przewodniczący Uczelnianej Rady Wydawniczej
Mirosław Maliński

Projekt okładki
Agnieszka Bil

Skład, łamanie
Karolina Ziobro

© Copyright by Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej
Koszalin 2015

WYDAWNICTWO UCZELNIANE POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ
75-620 Koszalin, ul. Raławicka 15-17

Koszalin 2015, wyd. I, ark. wyd. ..., format B-5, nakład 100 egz.
Druk

Spis treści

FILOZOFIA

BOLESŁAW ANDRZEJEWSKI

Komunikacyjne aspekty filozofii chrześcijańskiej w średniowieczu 7

ZBIGNIEW DANIELEWICZ

Leszka Kołakowskiego apologia Jezusa w kulturze Europy 19

MAGDALENA FILIPIAK

Status konsensualnej koncepcji prawdy w komunikacyjnym projekcie filozofii Karla-Otto Apla 33

HISTORIA

BOGUSŁAW POLAK

Biskup Józef Gawlina wobec powstań śląskich i wielkopolskiego 1918-1921 45

MICHAŁ POLAK, KATARZYNA POLAK

Działalność Polskiego Komitetu Ruchu Europejskiego na rzecz sprawy polskiej w latach 1964-1978 57

JĘZYK I LITERATURA

ELŻBIETA JUSZCZAK

Oswoić arcydzieło – szkic o Śniegu Orhana Pamuka 67

MARTYNA GIBKA

The Functions of Proper Names in the Literary Work of Art 79

LIDIA SUDAKIEWICZ

Nazwiska w księdze małżeństw parafii zakrzewskiej w Złotowskiem (lata 1850-1860) 91

NAUKI O POLITYCE

PAULINA BŁAŻEJEWSKA

Polska polityka zagraniczna wobec „pomarańczowej rewolucji” 111

ŁUKASZ JUREŃCZYK

Germany in the process of unifying the country and Europe 121

KATE VACARCHUK

Modern Mixed Model and Hybrid Systems of Local Self-Government in the Cases of Spain and Latin American Countries 139

RECENZJE I ARTYKUŁY RECENZYJNE

WALDEMAR HANDKE

Węgry premiera Viktora Orbana. Kilka uwag na kanwie książki „Węgry – co tam się dzieje”. 147

WALDEMAR HANDKE

W walce z mitem demokratyzującej Europę Zachodnią roli pokolenia 1968 roku. Kilka uwag o książce Götza Aly’ego pod znamienym tytułem „Unser Kampf ’68...” 161

ZBIGNIEW DANIELEWICZ

Recenzja publikacji Brunona Hołysta: Bezpieczeństwo. Ogólne problemy badawcze, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, Bezpieczeństwo jednostki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, Bezpieczeństwo społeczeństwa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015 173

ELŻBIETA JUSZCZAK

Recenzja: S. Koper, Życie prywatne elit władzy PRL, Warszawa 2015. Historyczny tabloid 179

MAŁGORZATA SIKORA-GACA

Recenzja: P. Augustyniak, Homo Polacus. Eseje o polskiej duszy, Wydawnictwo Znak, Kraków 2015 185

W walce z mitem demokratyzującej Europę Zachodnią roli pokolenia 1968 roku. Kilka uwag o książce Götz Aly'ego pod znamiennym tytułem „*Unser Kampf '68 ...*”

„Unser Kampf '68 – gniewne spojrzenie w przeszłość” to książka, którą nie tylko warto, ale trzeba wziąć do ręki, jeśli chce się spojrzeć na wydarzenia studenckiej (acz nie tylko oni brali w tym udział) rewolty w Europie Zachodniej. Ta książka opowiada o tamtych wydarzeniach z perspektywy Niemiec Zachodnich, a zwłaszcza Berlina Zachodniego. Tym bardziej warta jest zainteresowania ze względu na jej autora. Götz Aly jest wybitnym niemieckim historykiem i dziennikarzem². W latach rewolty lat 60. XX w. studiował historię i nauki polityczne na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie Zachodnim. Aktywnie uczestniczył w wydarzeniach na niemieckich uczelniach, a potem na niemieckich ulicach. W 1971 r. współredagował pismo „Hochschulkampf”, a także był członkiem Czerwonej Pomocy (*Rote Hilfe*) – organizacji, która wspierała finansowo uczestników wydarzeń, w tym aresztowanych, a potem skazanych członków RAF (*Rote Armee Fraktion*).

To właśnie Götz Aly, aktywny uczestnik tamtych, znaczących (a jak chcą niektórzy – przełomowych) dla całej Europy Zachodniej, a także Stanów Zjednoczonych, wydarzeń napisał książkę „Unser Kampf '68 gniewne spojrzenie w przeszłość” (*Unser Kampf '68 – ein irritierter Blick zurück*). Książkę, która jest wyjątkowa, bowiem staje ona w opozycji do całej masy ckliwych i sentymentalnych wspomnieniowych wynurzeń uczestników tamtych wydarzeń. War-

¹ **Waldemar Handke** – doktor habilitowany nauk humanistycznych, Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej.

² Jest autorem i współautorem wielu książek na temat narodowego socjalizmu. G. Aly, P. Chroust, Ch. Pross, *Cleansing the Fatherland: Nazi medicine and racial hygiene*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1994, G. Aly, <*Final Solution*> *Nazi population policy and the murder of the European Jews*, Oxford University Press, New York 1999, G. Aly, S. Heim, *Architects of Annihilation: Auschwitz and the logic of destruction*, Princeton University Press, Princeton, NJ 2002, K.H. Roth, G. Aly, *The Nazi Census: identification and control in the Third Reich*, Temple University Press, Philadelphia 2004, G. Aly, *Why the Germans? Why the Jews?: Envy, Race Hatred, and the Prehistory of the Holocaust Hardcover*, New York 2014. W ub. roku ukazała się w Polsce jego książka „Państwo Hitlera” (Wydawnictwo Finna, Gdańsk 2014).

to zwrócić uwagę na tę publikację. Nie tylko ze względu na Autora, ale także, a może przede wszystkim, ze względu na bazę źródłową, wykorzystaną w tej pracy – poza publikacjami, są tam materiały archiwalne, wytworzone m.in. przez głównych „aktorów” tego opracowania – ludzi pokolenia 1968 roku³.

Wydarzenia 1968 r. w Niemczech miały podobne podłoże, jak we Francji czy Stanach Zjednoczonych. Ich tłem głównym była wojna wietnamska, która stała się swoistym katalizatorem wybuchu. Ale pamiętać też należy o „sukcesach” odnoszonych, w tamtych czasach, przez komunizm – i ten w wydaniu sowieckim, jak i ten w „stroju” chińskim pod przywództwem Mao Tse-tunga. Dopiero na to tło należy nakładać to co działo się na uczelniach Europy Zachodniej. W Niemczech sprzeciw wobec wojny, zwłaszcza w tamtym okresie miał ogromne znaczenie, to był swego rodzaju „konieczny element” oczyszczania niemieckiego społeczeństwa, a zwłaszcza środowisk intelektualnych. Środowiska naukowe (uniwersyteckie) i polityczna lewicowa założyły, już w 1964 r. Komitet Wietnamski (*Vietnam-Komitee*), by protestować przeciwko zaangażowaniu militarnemu USA w wydarzenia w Indochinach. Protesty te nasiliły się szczególnie, gdy 7 stycznia 1966 r. rząd RFN oficjalnie poparł zaangażowanie USA w konflikt wietnamski. Wiązało się to także z subkulturami młodzieżowymi. Te nastroje wolności i swobody, nawiązujące do amerykańskich „*flower childrens*” czy hippisów – ale także do *Black Power*⁴ – uwidaczniały się wśród pokolenia ‘68 hasłami: „Trochę haj, wolności i nieodłącznego terroru” czy też „Z uczuciem i bezwzględnością”⁵.

W takich to okolicznościach doszło do wybuchu studenckiej rewolty w Niemczech Zachodnich, a jednym z głównych ośrodków tych wydarzeń był

³ Np. zbiory Archiwum Wolnego Uniwersytetu w Berlinie (w zespole APO: zbiór Horsta Mehlera, Heike Bernd, zbiór SDS), Biblioteki Państwowej w Berlinie – dział rękopisów (spuścizna prof. FUB Wilhelma Weischedela) a także wiele zbiorów prywatnych (np. Martina Schmidta – Hamburg).

⁴ *Black Power* (*Czarna siła*) – slogan odnoszący się do aspiracji wielu Afrykanów (zarówno w samej Afryce, jak i poza nią) do samookreślenia idei, że Afrykanie powinni mieć swoją własną władzę, a nie być poddani władzy obcego rządu. Termin „obcy rząd” dotyczy rządów składających się z nie-Afrykanów, których instytucje są zbudowane na obcych Afrykanom tradycjach. Ruch *Black Power* pojawił się w USA w latach 60. XX w., razem z ruchem *Civil Rights Movement*. Był krytyczny wobec M. Luthera Kinga. Niektórzy aktywiści *Black Power*, nazywający siebie „Nowymi Afrykanami”, uważają, że czarni Amerykanie powinni mieć swoje własne, niezależne państwo, utworzone w „czarnym pasie” Stanów Zjednoczonych, ponieważ istnieje tam czarna większość. Jeszcze inny odłam czarnych nacjonalistów wyznaje „kulturowy nacjonalizm” i wspiera tzw. panafrorykanizm, który był często krytykowany za brak solidarności z interesami ubogiej klasy pracującej. Zob. G. Breitman, *In Defense of Black Power*, „International Socialist Review” 1967.

⁵ G. Aly, *Unser Kampf ‘68 – gniewne spojrzenie w przeszłość*, Warszawa 2010, s. 36.

Wolny Uniwersytet w Berlinie Zachodnim (*Freie Universität Berlin*), który przypomnijmy – nie był formalnie częścią Republiki Federalnej Niemiec. 2 czerwca 1967 r. podczas burzliwych demonstracji przeciwko wizycie szacha Iranu Rezy Pahlawiego⁶, przed ratuszem w Berlinie Schönebergu i Operą Niemiecką doszło do sprowokowanych przez służby porządkowe starć ulicznych pomiędzy protestującą młodzieżą, w tym studentami z Iranu, a agentami z ochrony szacha. W ich wyniku zginął student Benno Ohnesorg⁷, postrzelony przez policjanta. Spowodowało to, rozkręcenie spirali – kolejne demonstracje, kolejne starcia z policją i akcje protestacyjne na niemieckich uczelniach. Działania te były koordynowane przez SDS (*Sozialistischer Deutscher Studentenbund*)⁸ i jego przywódcę Rudiego Dutschke⁹, oraz inne grupy skupione wokół tak zwanej *Komune 1*. To właśnie śmierć B. Ohnesorga w roku 1967 z rąk niemieckiej policji popchnęła niektórych uczestników tych wydarzeń w stronę przemocy i ekstremizmu – a w efekcie, zdaniem G. Aly’ego, przyczyniła się do powstania Frakcji Czerwonej Armii. Podstawowy okres rewolty trwał od 1967 do 1968 roku. Potem rewolta rozszarpała się na drobniejsze grupy i nurty, przeradzając się także w akty klasycznego terroru.

⁶ Mohammad Reza Pahlavi (1919-1980) ostatni szachinśzach Iranu, z dynastii Pahlavi, nastawiony prozachodnio, inicjator głębokich reform społecznych i gospodarczych w swoim kraju. W 1979 został obalony i odsunięty od władzy w wyniku rewolucji islamskiej pod przywództwem ajatollaha Chomeiniego. Zob. St. Kinzer, *All the Shah's Men*, John Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey 2003.

⁷ Benno Ohnesorg (1940-1967) – niemiecki student zastrzelony podczas manifestacji 2 czerwca 1967 przeciwko wizycie szacha Iranu w Berlinie Zach. przez policjanta Karl-Heinza Kurrasa. Według doniesień prasowych Kurras miał być od 1956 r. agentem NRD-owskiej Stasi o ps. „Otto Bohl”. Od 1962 r. był członkiem socjalistycznej partii SED (*Sozialistische Einheitspartei Deutschland*). Zob. P. Jendroszczyk, *Agent, który zmienił historię*, „Rzeczpospolita” z 23 maja 2009.

⁸ SDS (*Sozialistischer Deutscher Studentenbund*) powstał w 1946 r. i obowiązkiem każdego członka było angażowanie się na rzecz socjalizmu. Stopniowo nabierał jednoznacznie marksistowskiego oblicza. Od 1961 r. stał w opozycji do SPD.

⁹ Rudi Dutschke (1940-1979) – główny rzecznik lewicowego ruchu studentów niemieckich w latach 60. XX w. Jeden z jego ideologów. Nie został przyjęty na studia w NRD. W sierpniu 1961 r. uciekł do Berlina Zach. (na jeden dzień przed wzniesieniem muru). Dutschke studiował socjologię na FUB. Opracował własną teorię oraz praktyczne podstawy przemian społecznych – poprzez rozwój demokracji w procesie rewolucjonizowania społeczeństwa. W roku 1965 Dutschke przyłączył się do SDS. Wylamał się spośród zwolenników radykalnej RAF (*Rote Armee Fraktion*). Popierał „długie marsze poprzez instytucje” władzy, które polegać miały na uczestnictwie działaczy studenckich ruchów lewicowych w aparacie władzy. Wg Duschkego jako „integralna część maszynierii” administracyjnej, mogliby oni dokonywać radykalnych przemian w społeczeństwie. Koncepcja ta wypracowana przez A. Gramsciego, została przejęta przez R. Dutschke. Zmarł w Danii.

W Niemczech jednak, zdaniem G. Aly'ego, był to nade wszystko bunt przeciwko starszemu pokoleniu – do normalnych różnic pokoleniowych – dochodziło jeszcze obciążanie pokolenia rodziców przez młodych wszystkimi przewinami i zbrodniami, nie tak dawnej przecież przeszłości – III Rzeszy i ideologii nazizmu¹⁰. Z drugiej strony była to fascynacja młodych ideologią komunistyczną – sukcesami militarnymi Związku Sowieckiego - niedawnych przecież sukcesów komunistów Fidela Castro na Kubie. To także fascynacja chińskimi eksperymentami Mao Tse-tunga. Aż wreszcie – to także narastająca legenda „wiecznego rewolucjonisty” – Che Guavery w Ameryce Południowej. Jak konstatuje Autor „W ideologii wspólnotowej generacji '68 przejawiała się stara niemiecka obawa przed nieokreślonością wolności. Przedstawiciele tego pokolenia widzieli, że ich rodzice nie czują gruntu pod nogami, a to wzmogło tęsknotę za czymś co stałe i niezmiennie. Także z tego powodu protestująca młodzież spod znaku '68 powielala stare wzorce. [...] Wspólnota i głęboka wiara w kolektyw oznaczały powrót do starannie odgradzonej strefy równych pośród równych. Całości dopełniało pragnienie ucieczki od złożoności świata do jasno zdefiniowanej sytuacji frontowej, czyli okopania się przed wrogiem”¹¹.

Obok kolektywizmu – będącego jednym z kluczowych pojęć – zakłęb każdej rewolucji marksistowskiej, kolejnym elementem, który wiązał pokolenie '68 w Niemczech z przeszłością (nazizmem) i jednocześnie z ideą rewolucyjną (w której upatrywali przyszłości) – w rozumieniu socjalistycznym, komunistycznym czy wręcz lewackim, było zachłyśnięcie się kultem jednostki. Jak pisze Aly: „Przedstawiciele pokolenia '68 w swym intelektualnym, rzekomo ludowym kolektywizmie szybko odnaleźli pociąg do kultu jednostki. Rudi Dutschke, Ulrika Meinhof, Che Guevera, Ho Chi Minh czy Mao Tse Tung byli wielbieni za ogromną determinację w głoszeniu społecznych utopii. [...] Nie każdy zwolennik ruchu '68 musi pamiętać o Pol Pocie, z pewnością jednak potrafi sobie przypomnieć skomponowaną przez Ernsta Buscha bolszewicką balladę do słów Włodzimierza Majakowskiego: 'Ciszej tam, mówcy! Dzisiaj ma głos towarzysz mauzer!', która huczała podczas setek demonstracji i zgromadzeń”¹². W innym miejscu Aly wskazuje na nieodległe od siebie relacje zachodzące pomiędzy poglądami pokolenia zbuntowanej młodzieży, a poglądami pokolenia ich rodziców (pokolenie '33). Pisał: „Jeden palec można złamać, zaś pięć palców to pięść – dla niewielkiej grupy wyznającej dany światopogląd znaczenie tego zdania jest następujące: <Naszym honorem jest wierność>. Ulri-

¹⁰ To właśnie, zdaniem G. Aly – ta „różnica temperatur” pomiędzy pokoleniem '68, a pokoleniem ich rodziców (pokoleniem '33) spowodowała wybuch na uniwersytetach – poczynając od Wolnego Uniwersytetu w Berlinie Zachodnim, z głównym hasłem walki z „faszystoidalnym” państwem. Zob. G. Aly, *Unser Kampf '68...*, dz. cyt., s. 310.

¹¹ Tamże, s. 308.

¹² Tamże, s. 32.

ke Meinhof, która do 1967 roku była skoncentrowaną na sobie, daleką od grupowego konformizmu dziennikarką, w jednym ze swoich ostatnich więziennych tekstów pisała: <Nastawionemu na indywidualizm aparatowi władzy należy przeciwstawić walczący kolektyw. Kolektyw jest grupą, która myśli, czuje i działa wspólnie>. Jej samej nie udało się zrealizować tego niehumanitarnego celu i odebrała sobie życie w nocy z 8 na 9 maja 1976 roku”¹³.

Dołączmy jeszcze jeden cytat, ze słów przywódczyni, obok Baadera, Rote Armee Fraktion. Ulrike Meinhof¹⁴, występując jako świadek obrony w procesie przeciwko Horstowi Mahlerowi, stwierdziła, że: „Bez uwolnienia niemieckiego narodu od winy faszyzmu – w końcu ludzie naprawdę nie wiedzieli, co działo się w obozach koncentracyjnych – nie uda się nam zmobilizować społeczeństwa na rzecz rewolucyjnej walki”¹⁵. To swego rodzaju ucieczka od historycznej odpowiedzialności – nie tylko pokolenia rodziców (pokolenia ‘33), ale także pokolenia ‘68. Konstatacja, że choć głównych liderów RAF nie ma już wśród żywych, to ich myśl – przynajmniej w tej kwestii trwała i zdobywała coraz nowe pola – nie jest daleka od prawdy. Można też powiedzieć, że dziś – patrząc na to z naszej perspektywy, przedstawiciele niemieckiego „pokolenia ‘68” odnoszą sukcesy. Ich diagnoza – uwolnienia narodu niemieckiego od winy za zbrodnie III Rzeszy, ziszcza się (zresztą, w wielu wymiarach) na naszych oczach.

To właśnie na ten aspekt – na radykalizację studentów, szukających środków wyrazu swojego buntu, zwraca w swej pracy uwagę Götz Aly. To przechodzenie na pozycje skrajne analizuje Autor – analizując przykład Andreasa Baadera, Ulriki Meinhof i ich zwolenników, którzy utworzyli skrajnie lewą,

¹³ Tamże, s. 309.

¹⁴ Ulrike Marie Meinhof (1934-1976) – dziennikarka i współzałożycielka skrajnie lewackiej organizacji terrorystycznej Frakcja Czerwonej Armii. Podczas studiów w Münster wstąpiła do SDS. W latach 1957-1964 była członkiem nielegalnej Komunistycznej Partii Niemiec (KPD). W latach 1960-1964 była redaktorem naczelną lewicowego magazynu „Konkret”. W 1968 r. rozwiodła się z mężem i przeprowadziła z dziećmi do Berlina Zachodniego. Sprawozdając z procesu podpalaczy frankfurckiego domu handlowego T. Prolla i H. Söhnleina, poznała późniejszych założycieli RAF – A. Baadera i G. Ensslin. 14 maja 1970 wzięła udział w uwolnieniu z więzienia A. Baadera. Akcja uwolnienia Baadera jest uważana za początek działalności RAF. Od tego czasu Meinhof była poszukiwana listem gończym. Brała udział w napadach na banki i podkładaniu bomb. W zamachach zginęły 4 osoby, a ponad 50 zostało rannych. Grupa była finansowana przez wywiad NRD oraz szkolona przez Palestyńczyków. Aresztowana w 1972 r. 29 listopada 1974 została skazana na 8 lat kary pozbawienia wolności. 21 maja 1975 r. została skazana za poczwórne morderstwo na karę dożywotniego więzienia. 9 maja 1976 powiesiła się w swojej celi. Zob. *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1995, t. 2, s. 415.

¹⁵ D. Hauser, *Baader und Herold. Beschreibung eines Kampfes*, Reinbek 2007, s. 237. Cyt. za: G. Aly, *Unser Kampf ‘68...*, dz. cyt., s. 263.

terrorystyczną Frakcję Czerwonej Armii (*Rote Armee Fraktion*). Analizy G. Aly'ego są tym bardziej warte zauważenia, że mamy tu do czynienia z człowiekiem – niejako z wewnątrz (o czym już wspomniano).

Aly uwypukla, w swych rozważaniach o pokoleniu '68, te elementy, które pokazują właśnie ową radykalizację poglądów, swoich ówczesnych kolegów. Stopniowo hasła pokojowe, zaczęły być zastępowane hasłami, coraz bardziej radykalnymi, o wymowie wręcz agresywnej. To na bazie wskazówek Herberta Marcuse'a¹⁶ (który twierdził, że człowiek żyje w sprawnej, demokratycznej niewoli) zakładano pracę z młodzieżą i to głównie z młodzieżą z marginesu społecznego. Aly podkreśla jednak, że „... strategia stosowana wobec grup marginesu społecznego wycisnęła na życiu wielu uczestników ruchu '68 silne piętno. Jej ślady są obecne w mojej biografii, w biografiach wielu moich przyjaciół z tamtych lat, a także w życiorysie Andreasa Baadera, Gudrun Ensslin czy Ulrike Meinhof. Baader i Enslin w 1969 r. realizowali wraz z frankfurckimi studentami tzw. Staffelberg-Kampagne, projekt zakładający pracę z wychowankami domów opieki społecznej, którzy stamtąd uciekli lub byli zachęceni do ucieczki. W latach 1969-1970 Meinhof kręciła w domu opieki dla dziewcząt film *Bambule*”¹⁷.

Autor „Naszej walki...” w swej analizie procesu radykalizacji zrewoltowanego pokolenia, do którego sam należał, wskazuje na to co jego zdaniem na to wpływało, zwłaszcza w odwołaniach do myśli Marcuse'a. Aly, wskazuje na podatność Marcuse'a na narodowo-socjalistyczne idee Krwi i Ziemi (*Blut und Boden*), które jego zdaniem, w niemieckich rodzinach wcale nie wygasły wraz z rokiem 1945¹⁸ I dalej stwierdza wprost – „Terroryzm wywodził się wprost z rewolty '68 – jest to fakt niepodważalny, nawet jeśli uznamy, że śladem RAF, Ruchu 2 Czerwca (Bewegung 2. Juni), Komórek Rewolucyjnych (Revolutionäre Zellen) czy feministycznej organizacji Czerwona Zora (Rote Zora), za którymi podążyło niewielu buntowników. Granica pomiędzy hamburskim Koman-

¹⁶ Herbert Marcuse (1898-1979) – niemiecko-amerykański filozof rewolty studenckiej i socjolog pochodzenia żydowskiego, przedstawiciel szkoły frankfurckiej. Po objęciu władzy przez NSDAP emigrował do USA. W czasie II wojny światowej i po niej pracował dla wywiadu USA. W czasach hipisów zasłynął stwierdzeniem że „kwiaty nie mają mocy”, co miało odnosić się do wiary, jaką hipisi pokładali w naturze. Nowa Lewica stworzyła hasło „Marks, Mao, Marcuse”. Autor teorii, według której nadmiar dóbr materialnych sprawił, że robotnicy nie stanowią już siły rewolucyjnej w zachodnich społeczeństwach współczesnego świata. Jego teorię przyjęli zrewoltowani studenci amerykańscy i europejscy, zwłaszcza w RFN. Zob. A. Palmer, *Kto jest kim w polityce. Świat od roku 1860*, Warszawa 1998, s. 268. Także L. Kołakowski, *Herbert Marcuse – Marksizm jako utopia Nowej Lewicy*, Wydawnictwo Grot, Warszawa 1981.

¹⁷ G. Aly, *Unser Kampf '68...*, dz. cyt., s. 89.

¹⁸ Tamże, s. 91.

dem Zielony Czerwiec Rewolucyjnych Dekoratorów (Kommando grüner Juni – die revolutionären Dekorateure), które przy pomocy żrących chemikaliów spuszczały ogród dyrektora oddziału Sądu Krajowego, a bezwzględną przemocą, kierowaną bezpośrednio przeciwko ludziom, pozostawała płynna. Pogląd, jakoby pozorne czy też rzeczywiste osiągnięcia ruchów emancypacyjnych nie miały nic wspólnego z terroryzmem, jest po prostu nieuczciwy. Demokratyzacja, siła kobiet, uciechy homoseksualne czy świadomość ekologiczna nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od aktów przemocy, które towarzyszyły rewolcie [‘68 roku]. Dawni towarzysze walki uznają dziś RAF czy tak niesympatycznych osobników jak Andreas Baader, za kozły ofiarne, przez co odwracają uwagę od własnych niegodziwości¹⁹. Zresztą jak zauważa Aly – trzeba pamiętać o roli SDS (*Sozialistischer Deutscher Studentenbund*), który w wydarzeniach ‘68 roku odegrał znaczącą rolę. Zwraca uwagę, że ulotki SDS z 15 kwietnia 1968 r. wzywały do zakładania oddziałów interwencyjnych, których zadanie miało być wyłapywanie najaktywniejszych policjantów i ich dobijanie. Dalej w ulotce pisano: „podpalanie wywróconych samochodów oraz rzucanie koktajlami Molotowa należy od teraz traktować jako obronę konieczną”. I to wtedy właśnie, co podkreśla Aly, we Frankfurcie podpalony został dom towarowy. W akcji tej brali udział Andreas Baader²⁰, Thorwald Proll²¹, Horst Söhnlein²² i Gudrun

¹⁹ Tamże s. 110.

²⁰ Andreas Baader (1943-1977) – jeden z przywódców organizacji terrorystycznej RAF (*Rote Armee Fraktion*), znanej początkowo jako Grupa Baader-Meinhoff. Aresztowany w 1970 r. – odbity z więzienia przez oddział U. Meinhof. Szkolony w Jordanii. Organizował ataki bombowe na bazy US Army i banki. W 1972 r. aresztowany i skazany na dożywocie. W nocy z 17 na 18 października 1977 r. (tzw. *Todesnacht von Stammheim*) Baader, Ensslin i Raspe zostali znalezieni martwi w swoich celach. Stwierdzono, że popełnili samobójstwa. Baader poniósł śmierć w wyniku strzału w głowę. Zob. Sz. Wudarski, *Andreas Baader*, www.terrorizm.com [dostęp: 21.06.2015].

²¹ Thorwald Proll (ur. 22 lipca 1941) – lewacki działacz niemieckiego ruchu studenckiego lat 60. i opozycji pozaparlamentarnej (tzw. APO – *Außerparlamentarische Opposition*), sympatyk RAF, pisarz. Po zatrzymaniu został aresztowany i skazany na karę więzienia. Wypuszczony, by mógł odpowiadać z wolnej stopy, wraz z Baaderem i Ensslin uciekł do Francji. Stamtąd wyjechał do Anglii, w 1970 zgłosił się do niemieckiej prokuratury. W październiku 1971 r. został przedterminowo zwolniony. Zob. A. Proll, *Hans i Grete. Bilder der RAF 1967/77*, Berlin 2004, także www.pl.wikipedia.org [dostęp: 22.06.2015].

²² Horst Söhnlein (ur. 13 października 1943) – niemiecki działacz lewicowy, działacz ruchu studenckiego 1968 r. i opozycji pozaparlamentarnej (tzw. APO – *Außerparlamentarische Opposition*), sympatyk i członek RAF (*Rote Armee Fraktion*). Po popełnieniu przestępstwa został aresztowany i skazany. www.en.wikipedia.org [dostęp: 22.06.2015].

Ensslin²³. To zauważenie przez Autora paralelności rozwoju – rewolty studenckiej i pierwszych działań terrorystycznych – warto jest podkreślenia²⁴.

O tym, że uczestnikom rewolty '68 na niemieckich uczelniach wcale nie było daleko do tych spośród nich, którzy zdecydowali się pójść drogą terrorystycznej walki z państwem, traktowanym jako „faszyzująca” struktura opresyjna, świadczą relacje Aly'ego na temat swojej działalności w „Czerwonej Pomocy”. Pisz o sobie: „w latach 1972-1973 byłem członkiem zachodniobermberskiej Czerwonej Pomocy, która wspierała <więzionych towarzyszy>, takich jak Horst Mahler²⁵ czy Andreas Baader, wydawała broszury solidarnościowe i prowadziła pracę więzienną ze zwykłymi kryminalistami. W listopadzie 1972 r. organizacja ta opublikowała zbiór dokumentów opatrzonych tytułem <Przygotowanie procesów RAF przez prasę, policję i wymiar sprawiedliwości> (*Vorbereitung der RAF-Prozesse durch Presse, Polizei und Justiz*)”²⁶. Nie przeszkadzało to wówczas jemu i jemu podobnym (zaangażowanym we wspieranie – w ten czy inny sposób RAF), że ludzie ci byli odpowiedzialni za akty terroru, w wyniku których ginęli niewinni ludzie²⁷. Götz Aly w książce prezentuje także swoje ów-

²³ Gudrun Ensslin (1940-1977) – niemiecka terrorystka, członkini organizacji Frakcja Czerwonej Armii (RAF – *Rote Armee Fraktion*), znanej też jako Grupa Baader-Meinhoff. W 1965 r. przeniosła się do Berlina Zach., gdzie pracowała na FUB. W 1967 poznała A. Baadera i związała z nim swoje dalsze losy. W 1968 r. rozpoczęła działalność terrorystyczną. W latach 1970-72 wielokrotnie uczestniczyła w napadach na banki, które były głównym źródłem finansowania RAF. Była jedną z najbardziej poszukiwanych osób w Niemczech. W 1972 r. została aresztowana. W 1977 skazana. 18 października 1977 r. powiesiła się w celi. Tego samego dnia znaleziono w celi zastrzelonego A. Baadera. Zob. www.pl.wikipedia.org [dostęp: 22.06.2015].

²⁴ G. Aly, *Unser Kampf '68...*, dz. cyt., s. 113. W dalszej części swej pracy Autor omawia jeden z tekstów z tamtego czasu, którego był współautorem, w którym pełno jest odwołań do amerykańskiego ruchu Black Power – zwłaszcza od nich przejęli retorykę nazywania każdego przedstawiciela władzy „świnia” (pig). Cytowana ulotka nosiła tytuł „Wygonić świnie”. Zob. tamże s. 235-236.

²⁵ Horst Mahler (urodzony 23 stycznia 1936 r. na Śląsku) niemiecki były prawnik i działacz polityczny. Był w 1970 r. jednym z założycieli RAF, przeszedł przeszkolenie w Jordanii. Później stał się maoistą by w końcu, w 2000 r. trafić do NPD. Od 2003 r. wielokrotnie skazywany – za „podżeganie do nienawiści rasowej”, kłamstwa oświęcimskie (negację Holocaustu). Obecnie odbywa karę dwunastu lat więzienia. Zob. www.en.wikipedia.org [dostęp 22.06.2015].

²⁶ G. Aly, *Unser Kampf '68...*, dz. cyt., s. 236.

²⁷ W innym miejscu swej pracy Aly pisze o swoich ówczesnych towarzyszach walki: „Niektórzy z nich wiedzą, kto podczas akcji uwalniania Andreasa Baadera ranił w brzuch 62-letniego pracownika biblioteki Georga Linkego. Orientują się też, że w akcję zaangażowanych było jeszcze wiele osób (np. przy wymianie samochodów), przeciwko którym nigdy nie wszczęto żadnego dochodzenia. Wiedzą i nie reagują”. G. Aly, *Unser Kampf '68...*, dz. cyt., s. 53.

czesne kontakty z bliskimi terrorystów – np. z matką Andreasa Baadera. „Jako działacz Czerwonej Pomocy, utrzymywałem kontakt z Anneliese Baader, wdową po żołnierzu zaginionym na wojnie i matką Andreasa, którą poznałem przez moich rodziców”. Pisał wtedy Aly, w listach do p. Baader, że „... nawet nie akceptując sposobu działania RAF mają obowiązek wspierać jej bojowników – by nie oddać ich w ręce ludzi takich jak Hans-Dietrich Genscher, snajperom policyjnym, pismakom polującym na czarownice czy atandzie więziennej”²⁸.

O tym, że buntownicy z pokolenia ‘68, nie byli odosobnieni w widzeniu w terrorystach Frakcji Czerwonej Armii – bojowników komunizmu świadczy, opisany przez Aly’ego przypadek Wolfa Biermanna²⁹, który przekazał otrzymaną, w 1969 r., nagrodę im. Theodora Fontane’a³⁰ (10 tys. DM) adwokatowi Mahlerowi na obronę zachodniobерlińskich studentów, z uzasadnieniem, że „Komuniści z grupy Baader-Meinhof poświęcają własne życie w obronie tezy, że bez oddania strzału rewolucja zostanie zaprzeczona. Pierwszych politycznych doświadczeń nabiera się nie w potyczkach słownych, ale w rzeczywistej walce. Taniej nie da się ich zdobyć. [...] Czerwona Pomoc zbierała pieniądze na aparaturę medyczną dla angolańskiego ruchu wyzwolenieckiego UNITA, który później (czy na pewno później?) okazał się bandą zwykłych morderców. Ponadto opracowała broszurę zawierającą protest przeciwko poddaniu Ulrike Meinhof przymusowym badaniom neurologicznym”³¹.

Zresztą, przypadek adwokata występującego w procesie grupy Baader-Meinhof – Horsta Mahlera też, zdaniem Autora „Unser Kampf ‘68” jest swego rodzaju podsumowaniem jego rozważań, w których prezentuje on rewoltę pokolenia ‘68 jako specyficzną niemiecką formułę – kolejne wcielenie totalitaryzmu. Ten urodzony na Śląsku prawnik przeszedł specyficzną drogę – od lewackiego terrorysty – współzałożyciela *Rote Armee Fraktion*, przeszkolonego w Jordanii, poprzez wyznawcę maoizmu, by wreszcie w 2000 roku stać się

²⁸ Tamże, s. 238.

²⁹ Karl Wolf Biermann (ur. 15 listopada 1936 r. w Hamburgu) niemiecki śpiewak, pisarz, poeta, publicysta, reżyser teatralny, dysydent. Od 1955 mieszkał w NRD, w latach 1957-1963 studiował filozofię i matematykę na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie. W 1960 r. rozpoczął pisanie piosenek, które wkrótce zdobyły znaczną popularność. Od grudnia 1965 r. w NRD zakazano publikacji i publicznego wykonywania jego utworów. W 1976 r., po występie w Kolonii, nie zezwolono mu na powrót i odebrano mu obywatelstwo NRD. Fakt ten spowodował głośną lawinę protestów wśród intelektualistów zarówno z NRD (np. czołowa pisarka Ch. Wolf), jak i RFN. Zob. E. Neubert, *Geschichte der Opposition in der DDR 1949-1989*, Berlin 1997, także: www.poglad-berlinwest.de [dostęp 22.062015].

³⁰ Nagroda Sztuki i Literatury im. Theodora Fontane’a ustanowiona w 1948 r.

³¹ G. Aly, *Unser Kampf ‘68...*, dz. cyt., s. 237.

członkiem NPD (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands*)³² – partii jawnie nawiązującej do hitlerowskiej NSDAP. Mahler przeszedł, drogę od pochwały komunizmu do negacji holocaustu... Götz Aly stwierdza, że pokolenie '68 było swego rodzaju kopią pokolenia swoich rodziców, przeciwko którym podnieśli swój bunt.

In the fight against the myth democratizing Europe West of role of generation 1968 of year. A few remarks about the book Götz Aly's under the characteristic title „Unser Kampf '68”	
Streszczenie	Abstract
Artykuł jest próbą ukazania zasadniczych elementów, składających się na ocenę roli niemieckiego „pokolenia '68”, uczynioną przez aktywnego uczestnika tej rewolty młodzieży – wybitnego dziś historyka niemieckiego Götz Aly'ego. W artykule tym zwrócono szczególną uwagę na te elementy, opisu dokonanego przez Autora omawianej książki, które wiążą się z powstaniem i funkcjonowaniem, w świadomości uczestników wydarzeń „roku 1968” w Niemczech, mitu bojowników z <i>Rote Armee Fraktion</i>, których symbolem są postaci Andreasa Baadera i Ulriki Meinhof. Autor książki „Unser Kampf '68 ...” pokazuje także inną drogę ludzi tego pokolenia, której symbolem jest Horst Mahler.	The article is an attempt to show the essential elements constituting the evaluation of the role of the German „generation of '68”, addressed to him by an active participant in the revolt of youth – distinguished today German historian Götz Aly. This article pays particular attention to these elements, the description made by the author of the book that involve the creation and functioning, in the minds of participants of the events in Germany „1968”, the myth fighters from <i>Rote Armee Fraktion</i>, symbolized by the form of Andreas Baader and Ulrike Meinhof. Author of the book „Unser Kampf '68 ...” also shows another way the generation of those people, symbolized by Horst Mahler.
Słowa kluczowe	Key words
„Rote Armee Fraktion”, pokolenie '68, rok 1968, terroryzm, totalitaryzm,	„Rote Armee Fraction”, generation '68, year 1968, terrorism, totalitarianism,

³² NPD (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands* – *Die Volksunion*, NPD – *Die Volksunion*) – niemiecka partia o programie nawiązującym do nazizmu. Kontynuatorka istniejącej w latach 1950-1964 Niemieckiej Partii Rzeszy. Założona 28 listopada 1964 r. w Hanowerze, z połączenia kilku mniejszych partii. NPD liczyła w 2006 r. ok. 7000 członków. Organem prasowym partii jest „Deutsche Stimme” (gazeta była przez jakiś czas drukowana w Polsce). W 2008 r. partia stanęła na progu bankructwa. W 2012 r. władze próbowały po raz kolejny zdelegalizować partię.

Bibliografia

Aly G., *<Final Solution> Nazi population policy and the murder of the European Jews*, Oxford University Press, New York 1999.

Aly G., Chroust P., Pross Ch., *Cleansing the Fatherland: Nazi medicine and racial hygiene*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1994.

Aly G., Heim S., *Architects of Annihilation: Auschwitz and the logic of destruction*, Princeton University Press, Princeton, NJ 2002.

Aly G., *Unser Kampf '68 – gniewne spojrzenie w przeszłość*, Warszawa 2010.

Aly G., *Why the Germans? Why the Jews?: Envy, Race Hatred, and the Prehistory of the Holocaust Hardcover*, New York 2014.

Breitman G., *In Defense of Black Power*, „International Socialist Review” 1967.

Hauser D., *Baader und Herold. Beschreibung eines Kampfes*, Reinbek 2007.

Jendroszczyk P., *Agent, który zmienił historię*, „Rzeczpospolita” z 23 maja 2009.

Kinzer St., *All the Shah's Men*, John Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey 2003.

Kołakowski L., *Herbert Marcuse – Marksizm jako utopia Nowej Lewicy*, Wydawnictwo Grot, Warszawa 1981.

Neubert E., *Geschichte der Opposition in der DDR 1949-1989*, Berlin 1997, także: www.poglad-berlinwest.de [dostęp 22.06.2015].

Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1995, t. 2.

Palmer A., *Kto jest kim w polityce. Świat od roku 1860*, Warszawa 1998.

Roth K.H., Aly G., *The Nazi Census: identification and control in the Third Reich*, Temple University Press, Philadelphia 2004.

Wudarski Sz., *Andreas Baader*, www.terroryzm.com [dostęp: 21.06.2015]